

Dagmar Matošková – Mária Jamborová – Jozef Gálik

Situácia v sektore obilnín s akcentom na ich využitie v mlynskom priemysle

Situation in cereals sector with accent on their use in milling industry

Abstract *The article is directed at analysis of situation in cereals sector stressing sale, supply, demand and use in milling industry. Component of the article is economic analysis of milling industry including foreign exchange of its products, causes identification of recognized situation with impact on competitiveness of monitored agricultural and food commodities on domestic and foreign market during the years 2004-2013. Outcomes resulted that wheat production is higher than consumption in Slovakia which allows export a part of production abroad. Share of Slovak milling industry products is strongly declining on domestic market and in the long-term they are achieving comparative advantage on foreign markets with wheat flour, processed cereal grains and bran.*

Key words *cereals - wheat - food vertical - mill industry - competitiveness – prices – supply and demand - economic indicators – international comparisons*

Abstrakt Príspevok je orientovaný na analýzu situácie v sektore obilnín s akcentom na ich odbyt, ponuku, dopyt a využitie v mlynskom priemysle. Súčasťou príspevku je ekonomická analýza mlynskeho priemyslu vrátane zahraničnej výmeny jeho produktov, identifikácia príčin zisteného stavu s dopadom na konkurencieschopnosť sledovaných agropotravinárskych komodít na domácom a zahraničnom trhu v období rokov 2004-2013. Z výsledkov vyplynulo, že produkcia pšenice je na Slovensku vyššia ako jej spotreba, čo umožňuje časť úrody vyviešť do zahraničia. Podiel slovenských výrobkov mlynskeho priemyslu na domácom trhu výrazne klesá, komparatívnu výhodu na zahraničných trhoch dlhodobo dosahujeme pri pšeničnej múke, spracovaných obilných zrnách a otrubách.

Kľúčové slová *obilniny - pšenica - potravinová vertikála – mlynský priemysel - konkurencieschopnosť – ceny – ponuka - dopyt - ekonomické ukazovatele – medzinárodné porovnania*

Pestovanie obilnín je perspektívnou poľnohospodárskou činnosťou, schopnou poskytovať dostatok surovín nielen pre domáci potravinársky (mlynský, škrobárenský, sladovnícky) priemysel, ale aj krmovinársky a energetický priemysel. Uvedená činnosť patrí k nosným odborom rastlinnej výroby, čo podčiarkuje skutočnosť, že z celkovo osiatej plochy poľnohospodárskymi plodinami v roku 2014 zaberali 57,9%. Slovensko je v ponuke obilnín dlhodobo prebytkové, miera sebestačnosti pri obilninách v roku 2013 dosiahla 126,9%, z toho až 154,5% pri pšenici ako dominantnej surovine do mlynskeho priemyslu.

Problematika týkajúca sa obilnín a mlynskeho priemyslu je exponovaná vo viacerých vedeckých a odborných publikáciách. Ku kľúčovým autorom, ktorí sa vertikálou obilnín

z ekonomického hľadiska v posledných rokoch zaoberali patria Jamborová, M. (2004-2013), Gálik, J. (2011-2014), Matošková, D. (2013, 2014) a Božík, M. (2015).

Príspevok vychádza z výsledkov rezortného projektu „Konkurencieschopnosť agropotravinárskeho sektora Slovenskej republiky. Konkrétne ide o výskumnú správu „Faktory uplatnenia sa slovenských agropotravinárskych výrobkov na domácom a zahraničnom trhu“, ktorá sa riešila na výskumnom ústave ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva v roku 2014.

Metodický postup

Zvolený metodický postup sa odvíjal od vecného zamerania príspevku orientovaného na analýzu celkovej situácie v sektore obilnín a mlynského priemyslu v období rokov 2004, 2008-2013.

Prezentované poznatky sú výsledkom analýzy a syntézy disponibilnej poznatkovej a numerologickej databázy. Konkrétne išlo o kombináciu analýzy založenej na

existujúcich informáciách (analýzy a publikácie VÚEPP, ŠÚ SR, rezortná štatistika MPRV SR a pod.) a

riadených rozhovoroch s komoditnými expertmi (PPA-SR, Združenie pestovateľov obilnín).

V práci bol použitý ukazovateľ preukázaných komparatívnych výhod (RCA), ktorého výpočet je nasledovný:

$RCA = [\ln (X_i/M_i : X/M)]$, kde

X_i - hodnota exportu komodity (tovarovej skupiny, odvetvia) „i“ do sledovanej krajiny

M_i - hodnota importu komodity (tovarovej skupiny, odvetvia) „i“ zo sledovanej krajiny

X - hodnota celkového exportu agropotravinárskeho tovaru do sledovanej krajiny

M - hodnota celkového importu agropotravinárskeho tovaru zo sledovanej krajiny

- Ak $RCA > 0$, príslušná komodita (odvetvie) je v komparatívnej výhode.
- Ak $RCA < 0$, príslušná komodita (odvetvie) je v komparatívnej nevýhode.
- Ak $RCA = 0$, nejde ani o komparatívnu výhodu ani o nevýhodu.

Vlastná práca

Situácia v sektore obilnín

Pestovateľské plochy obilnín v roku 2013 zaberali 759,8 tis. ha, pričom od roku 2004 klesli o 6,7%. Z hľadiska jednotlivých druhov obilnín, celková zberová plocha pšenice sa v podstate nezmenila, avšak pozitívny posun bol v sledovanej dekáde zaznamenaný pri potravinárskej pšenici vzhľadom na nárast jej plôch a produkcie. Výraznejší pokles zberových plôch a následne produkcie jačmeňa a raže súvisí okrem nárastu plôch kukurice s úbytkom hospodárskych zvierat, t.j. s redukciou ich použitia v krmivárskom priemysle, poklesom použitia v potravinárskom priemysle a nezanedbateľná nie je ani konkurencia olejní (tab.1).

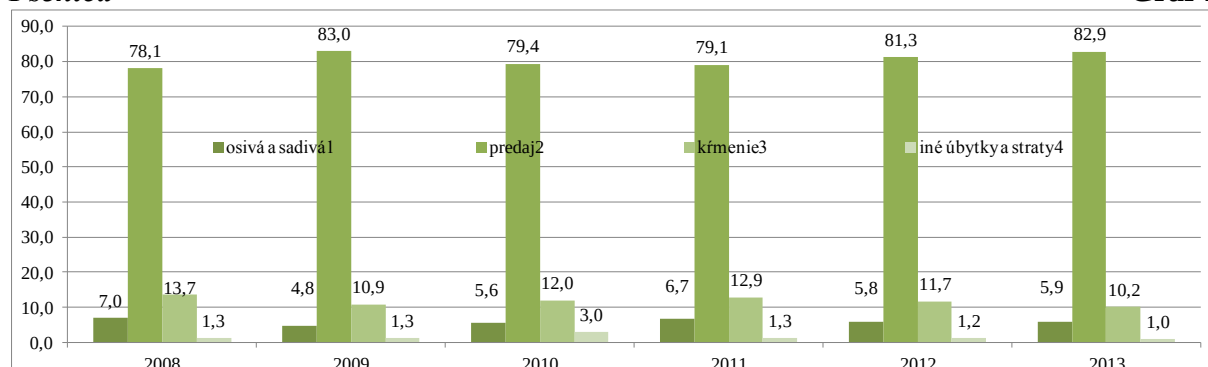
Vývoj zberových plôch a produkcie obilnín*Harvested area development and cereals production***Tab. 1**

Ukazovateľ ¹	M.J. ²	2004	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2013/2004
Obilniny spolu³									
zber. plocha ⁴	tis. ha	815,5	799,3	768,7	683,3	741,5	792,8	759,8	93,2
produkcia ⁵	tis. t	3793,1	4136,9	3330,0	2554,2	3714,1	3035,8	3412,0	90,0
Pšenica⁶									
zber. plocha ⁴	tis. ha	367,8	373,7	379,2	342,1	362,8	388,1	367,7	100,0
z toho: potravinárska ⁷		105,7	97,9	113,6	99,5	100,7	141,9	130,0	123,0
produkcia ⁵	tis. t	1764,8	1819,5	1537,9	1185,3	1631,1	1275,3	1684,3	95,4
z toho: potravinárska ⁷		564,2	535,8	499,4	400,7	516,5	478,8	661,1	117,2
Jačmeň⁸									
zber. plocha ⁴	tis. ha	222,0	213,1	195,8	133,0	135,7	148,0	121,3	54,6
produkcia ⁵	tis. t	915,9	891,3	675,5	361,4	525,0	470,5	446,0	48,7
Kukurica na zrno⁹									
zber. plocha ⁴	tis. ha	147,8	154,2	144,2	166,6	202,0	212,3	221,5	149,9
produkcia ⁵	tis. t	862,4	1260,6	988,1	921,3	1444,4	1170,4	1123,3	130,3
Raž¹⁰									
zber. plocha ⁴	tis. ha	32,5	25,9	19,9	15,9	13,0	15,7	22,4	68,9
produkcia ⁵	tis. t	124,3	80,3	56,9	35,5	41,2	49,4	86,5	69,6

Prameň: ŠÚ SR, vlastné výpočty¹¹

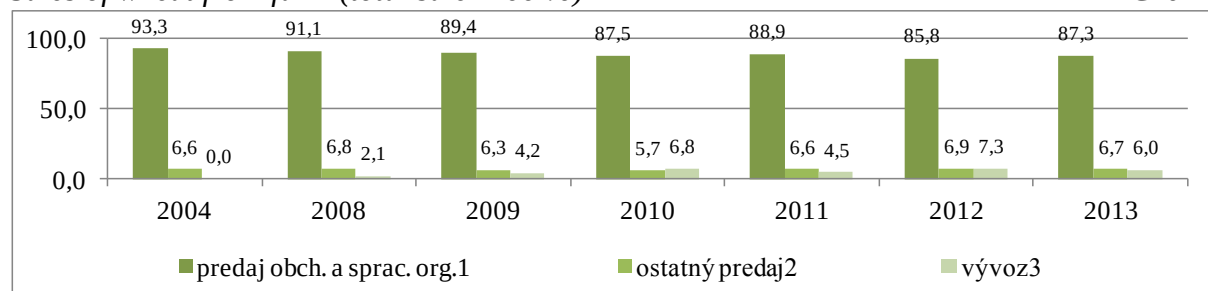
1/ Indicator, 2/ Unit of measurement, 3/ Cereals in total, 4/ Harvested area, 5/ Production, 6/ Wheat, 7/ thereof: food wheat, 8/ Barley, 9/ Corn grain, 10/ Rye, 11/ Statistical Office of the Slovak Republic, own calculations

Čo sa týka **použitia obilnín na farmách**, gro produkcie ide na predaj, pričom sa obilniny môžu priamo distribuovať spracovateľským organizáciám, alebo vyvážať do zahraničia. Okrem toho sa môžu distribuovať aj prostredníctvom obchodných organizácií. Zostatok z predaja tvorí predaj organizáciám – aj poľnohospodárskym, súkromníkom pre ich vlastnú spotrebu, predaj naturálií vlastným členom a zamestnancom a predaj priamo na trhoch. Obilniny sa ďalej na farme využívajú ako osivo na založenie budúcej úrody a krmivo pre hospodárske zvieratá. V tejto súvislosti je nutné poznamenať, že farmári používajú väčšinou osivo z dovozu, resp. od certifikovaných predajcov. V nasledujúcom grafe 1 sú uvedené konkrétne údaje o tom, ako sa na celkovom použití pšenice (ako dominantnej suroviny do mlynského priemyslu) na farmách podieľalo jej použitie na predaj, nákup osív, kŕmenie hospodárskych zvierat vrátane iných úbytkov a strát v rokoch 2008-2013.

Použitie pšenice na farmách (celkové použitie=100%)*Wheat use at farms (total utilization=100 %)***Pšenica****Graf 1**

Prameň: ŠÚ SR, vlastné výpočty⁵ 1/ Seeds and seedlings, 2/ Sale, 3/ Feeding, 4/ Other declines and losses, 5/ Source: Statistical Office of the Slovak Republic, own calculations

V rokoch 2008-2013 sa objem predaja pšenice zvýšil o 27,9%, a to vzhľadom na disponibilné zásoby a záujem zo strany obchodných a spracovateľských organizácií. Najvýznamnejšou zmenou v štruktúre predaja je výrazný posun k priamemu exportu z farmy. Kým v roku 2008 sa priamy vývoz na celkovom predaji z farmy podieľal 2,1% (v roku 2004 to nebolo ani jedno percento), v roku 2013 tento podiel činil 6,0% (graf 2).

Predaj pšenice z farmy (celkový predaj = 100%)*Sales of wheat from farm (total sale=100 %)***Graf 2**

Prameň: ŠÚ SR, vlastné výpočty⁴

1/ Sales to trading and processing companies, 2/ Other sales, 3/ Export, 4/ Source: Statistical Office of the Slovak Republic, own calculations

Podľa údajov PPA na Slovensku bolo v súvislosti s dotačnými programami založených 40 **odbytových združení výrobcov** (OOV) zaoberajúcich sa obilninami, z toho 12 združení vzniklo v rámci PRV 2004-2006 a 28 v rámci PRV 2007-2013. Tieto OOV združovali 243 poľnohospodárskych podnikov, pričom v jednom OOV sa nachádza 5 až 22 členov. V priebehu sledovaného obdobia (2005-2013) svoju činnosť ukončili tri združenia pre obilniny, ktoré boli založené v rámci PRV 2004-2006. V tejto súvislosti je nutné poznamenať, že tri z uvedených OOV sa zaoberajú aj predajom strukovín a olejní.

Pre dosahovanie bezproblémového chodu farmy, generovanie zisku a následného investovania do moderných technológií, kvalitnejšieho genetického materiálu a nákupu ďalších vstupov (výživa, chemická ochrana) je dôležitá **cena** obilnín. Vývoj ich farmárskych cien nebol v poslednej dekáde na Slovensku stabilný a odvíjal sa od vývoja na svetových,

resp. európskych trhoch, kde sa začala prejavovať výrazná cenová volatilita hlavne v druhej polovici sledovaného obdobia. Súvisí to s variabilitou produkcie, ktorá je indukovaná priebehom poveternostných podmienok, stavom svetových zásob obilnín, zvyšujúcou sa integráciou potravinových a energetických trhov (rozvoj produkcie biopalív) a kvalitou politických rozhodnutí. Okrem toho predmetná problematika má svoje pozadie v globálnom makroekonomickom vývoji, rýchlom hospodárskom napredovaní rozvojových krajín, v monetárnych vplyvoch vrátane pohybu devízových kurzov (hlavne znehodnotenie dolára) na medzinárodných trhoch. Napriek uvedenému, z tabuľky 2 vyplýva, že v posledných troch rokoch sa ceny obilnín pohybovali na vyššej úrovni ako v roku 2004, cena potravinárskej pšenice vzrástla o 118,2%, potravinárskeho jačmeňa o 31,9% a potravinárskej raže o 20,3%.¹

Farmárske ceny potravinárskych obilnín v SR (EUR/t)

Farm gate prices of cereals for human consumption in the Slovak Republic (in EUR/tonne)

Tab. 2

Ukazovateľ ¹	2004	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2013/2004
Pšenica potravinárska ²	147,5	188,9	115,1	147,8	196,8	205,4	174,4	118,2
Jačmeň potravinársky ³	146,8	182,4	128,8	134,8	190,6	194,5	193,7	131,9
Raž potravinárska ⁴	133,7	175,6	116,8	139,9	194,8	208,1	160,9	120,3

Prameň: ŠÚ SR, vlastné výpočty⁵

1/ Indicator, 2/ Wheat, for human consumption, 3/ Barley for human consumption, 4/ Rye for human consumption, 5/ Source: Statistical Office of the Slovak Republic, own calculations

Ako bolo naznačené v predchádzajúcom texte, existencia spoločného trhu EÚ umožňuje bezbariérový obchod v rámci členských krajín, čo sa v konečnom dôsledku prejavuje vo vzájomnom ovplyvňovaní cien obilnín v jednotlivých krajinách a tým aj podobným vývojom cien počas sledovaného desaťročného obdobia. Napriek podobnému vývoju existujú pomerne značné rozdiely cenových hladín v jednotlivých členských krajinách EÚ. Pre názorné porovnanie sme sa zamerali na krajiny V4 doplnené o ďalšie dve krajiny EÚ-15 (graf 3).

Z krajín V4 sú dlhodobo najnižšie farmárske ceny mäkkej pšenice práve na Slovensku. V porovnaní s Českou republikou sú cca o 5 – 15% a s Poľskom o cca 10 – 15% nižšie. Len minimálne rozdiely vykazujú naše ceny s cenami v Maďarsku. Pre porovnanie napr. s Holandskom sú naše farmárske ceny pšenice v priemere o 15% nižšie. Aj z grafického znázornenia (graf 3) je evidentná extrémne odlišná cenová hladina v Taliansku.

U raže najvyššie ceny zaznamenávame v Českej republike a na Slovensku. Farmárske ceny sú na Slovensku počas sledovaného obdobia o 10% vyššie ako v Poľsku a o 11% ako v Maďarsku. Paradoxne najnižšiu cenovú hladinu zaznamenávame v Belgicku.

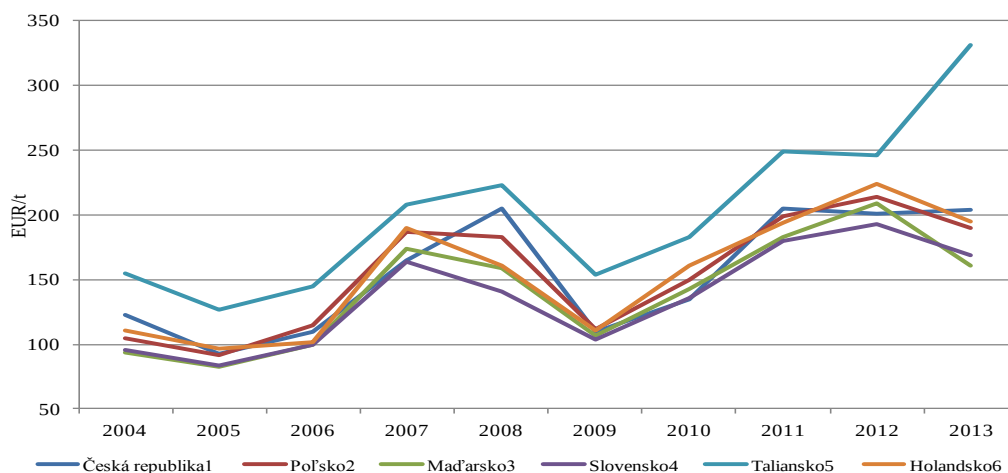
¹ V tejto súvislosti je nutné poznamenať, že podľa Združenia pestovateľov obilnín má na realizačné ceny obilnín vplyv poloha Slovenska, ktoré leží vo vnútrozemí, čo zvyšuje dopravné náklady k vodným cestám, a tak sú naši poľnohospodári v nevýhode voči prímorským krajinám. Pri exporte 1 mil. ton obilia to predstavuje zníženie dôchodkovosti približne o 20 mil. EUR. V tomto smere sa naši obilninári (v spolupráci s Českom, Rakúskom a Maďarskom) snažia získať kompenzácie z EÚ, zatiaľ však bez úspechu.

Porovnanie cien obilnín vo vybraných krajinách EÚ (EUR/t)

Pšenica mäkká

Soft wheat

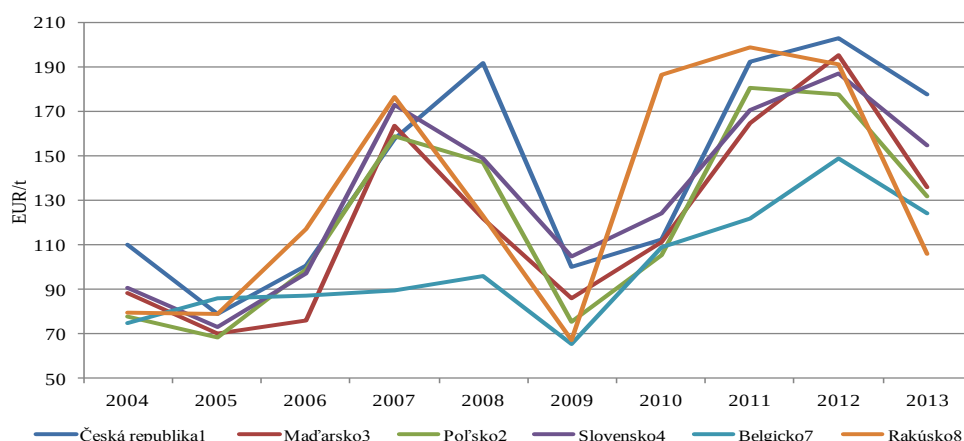
Graf 3

Raž

Rye

Graf 4

Prameň⁹: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

1/ Czech Republic, 2/ Poland, 3/ Hungary, 4/ Slovakia, 5/ Italy, 6/ Netherlands, 7/ Belgium, 8/ Austria, 9/ Source

Hektárové úrody vybraných druhov obilnín (t/ha)

Yields per hectare of selected cereal varieties (tonnes per hectare)

Tab. 3

Komodita ¹	2004	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2013/2004
Obilniny spolu ²	4,65	5,18	4,33	3,74	5,01	3,83	4,49	96,6
Pšenica³	4,80	4,87	4,06	3,46	4,50	3,29	4,58	95,4
z toho: potravinárska ⁴	5,34	5,47	4,40	4,02	5,13	3,37	5,09	95,3
Raž ⁵	3,83	3,1	2,87	2,23	3,18	3,14	3,86	100,8
Jačmeň ⁶	4,13	4,18	3,45	2,72	3,87	3,18	3,68	89,1

Prameň: ŠÚ SR, vlastné výpočty⁷

1/ Commodity, 2/ Total cereals, 3/ Wheat, 4/ thereof: wheat for human consumption, 5/ Rye, 6/ Barley, 7/ Source: Statistical Office of the Slovak Republic, own calculations

Pre rentabilnú výrobu je dôležité dosahovať primerané **parametre intenzity výroby** (tab.3), ktoré v rastlinnej výrobe bývajú menej stabilné ako v živočíšnej výrobe vzhľadom na konkrétny vývoj počasia v danom roku, pričom zvyšujúca sa frekvencia extrémnych poveternostných podmienok (sucho, privalové dažde) v posledných rokoch spôsobuje značné straty na úrode. Situáciu umocňujú nepriaznivé finančné pomery mnohých poľnohospodárskych podnikov, ktoré im neumožňujú v optimálnom množstve investovať do variabilných vstupov, ktorých ceny rastú rýchlejšie ako realizačné ceny obilnín. Okrem toho klesá vplyv slovenského šľachtiteľstva a výskumu. Podľa Združenia pestovateľov obilnín na Slovensko prenikajú cudzie odrody obilnín, ktoré nie sú vždy prispôsobené našim pôdno-klimatickým podmienkam.

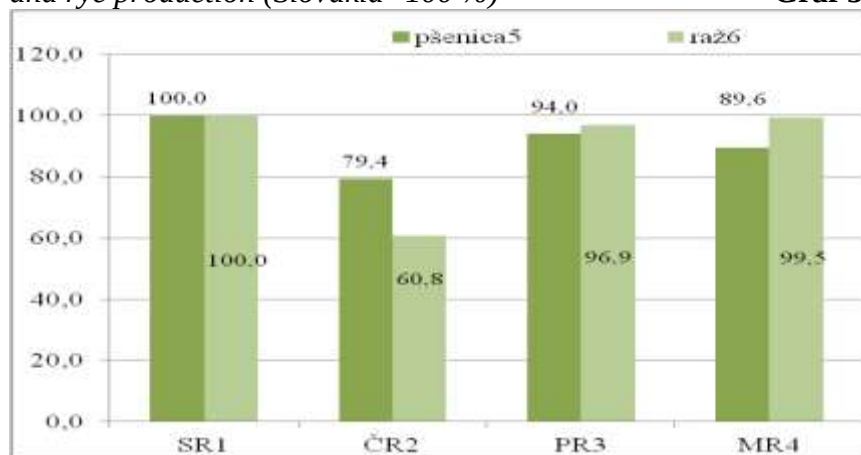
Dôležitú úlohu pri pestovaní obilnín má dotačná podpora. Podľa Božíka, M. (2015) pri súčasnej, ale aj prognózovanej intenzite výroby do roku 2020 je bez podpory pestovanie pšenice ekonomicky problematické. Jedine producenti so stabilnými výnosmi vyššími ako 5,5 t/ha budú v budúcnosti na európskom a svetovom trhu bez využitia podpory schopní konkurencie.

Z medzinárodnej komparácie celkových nákladov na výrobu 1 t pšenice a raže v priemere rokov 2010-2012 vyplýva, že v ani jednom spriemerovanom období sme z hľadiska nákladovosti konkurencieschopnosť s krajinami V4 pri pšenici nedosiahli. Podobná situácia je aj pri raži, aj keď rozdiel v nákladovosti medzi Slovenskom a Maďarskom bola minimálna (graf 4).

Medzinárodná komparácia celkových nákladov na výrobu 1 t pšenice a raže (SR=100%)

International comparison of total costs per 1 tonne of wheat and rye production (Slovakia=100 %)

Graf 5

Prameň: NPPC-VÚEPP, FAPA PR, MZ ČR, ÚZEI, AKI MR; vlastné výpočty⁷

1/ Slovak Republic, 2/ Czech Republic, 3/ Poland, 4/ Hungary, 5/ Wheat, 6/ Rye, 7/ Source: National Agricultural and Food Centre – Research Institute of Agricultural and Food Economics, FAPA Poland, Ministry of Agriculture of the Czech Republic, AKI Hungary, own calculations

Celková ponuka a použitie obilnín

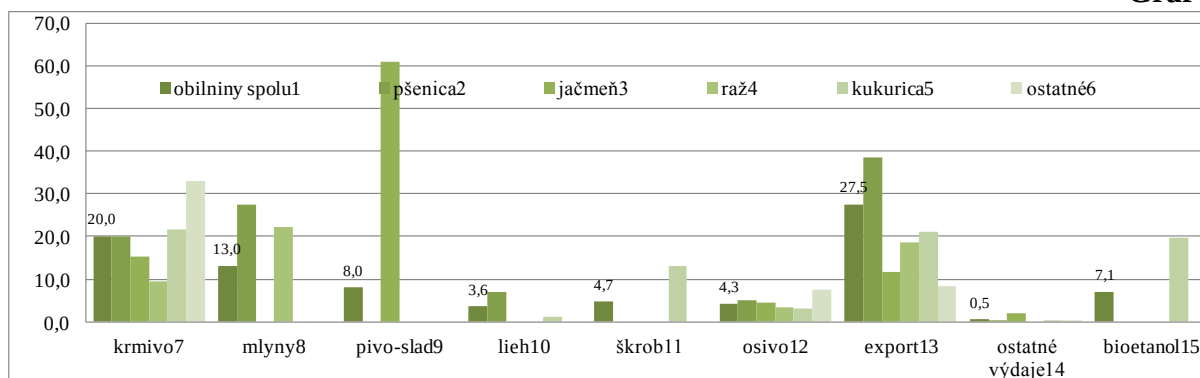
V rámci národného hospodárstva sa z celkových zdrojov obilnín v hospodárskom roku **2013-14** použilo 88,8 % zrna a na zásobách zostalo 11,2%. Z grafu 5 vyplýva, že do zahraničia sa vyviezlo 27,5% obilnín, na kŕmne účely sa použilo 20,0 % a osivárske účely

4,3% zrna. V potravinárskom priemysle sa použilo 29,3 % obilnín, **z toho v mlynskom priemysle 13,0 %**, zo zdrojov pšenice 27,4%, zo zdrojov raže 22,3%. Na výrobu piva a sladu sa použilo 8,0 %, v liehovárníckom priemysle 3,6% a v škrobárenskom priemysle sa použilo 4,7 % obilných zŕn.

Použitie obilnín v rámci národného hospodárstva v hospodárskom roku 2013-14 (celkové zdroje=100%)

Use of cereals within national economy in marketing year 2013-14 (total sources=100 %)

Graf 6

Prameň: NPPC-VÚEPP¹⁶

1/ Cereals in total, 2/ Wheat, 3/ Barley, 4/ Rye, 5/ Corn, 6/ Other cereals, 7/ Feedstuff, 8/ Mills, 9/ Beer and malt, 10/ Alcohol, 11/ Starch, 12/ Seeds, 13/ Export, 14/ Other expenditures, 15/ Bioethanol, 16/ Source: National Agricultural and Food Centre – Research Institute of Agricultural and Food Economics

Z hľadiska objemu produkcie je výkonnosť prvovýroby obilnín na Slovensku dostatočná, čo dáva dobrý predpoklad pre zaistenie suroviny pre domácu spotrebu, predovšetkým pre potravinárske použitie.

Celková bilancia obilnín (tis. t)

Cereals total balance sheet (thousand tons)

Tab. 4

Ukazovateľ ¹	2004-05	2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	* 2014-15	2013/04	2014/13
Produkcia ²	3 793	4 137	3 330	2 554	3 714	3 036	3 412	4 413	90,0	129,3
Poč. zásoby ³	268	761	1 392	1 328	303	744	651	495	243,4	76,1
Dovoz ⁴	73	372	259	501	321	353	220	209	303,4	94,9
Celková ponuka⁵	4 277	5 378	5 090	4 588	4 451	4 261	4 419	5 252	103,3	118,8
Dom. spotreba spolu ⁶	2 948	2 962	2 387	2 488	2 534	2 619	2 688	2 752	91,2	102,4
-potravinárska ⁷	1 190	1 045	966	1 127	1 151	1 098	1 102	1 134	92,6	102,9
-kŕmna ⁸	1 296	1 115	742	726	823	882	882	874	68,1	99,1
-ostatná ⁹	250	498	390	345	326	466	514	565	205,4	109,9
Vývoz ¹⁰	367	964	1 135	1 185	1 146	965	1 213	1 400	330,4	115,4
Celkové použitie¹¹	3 486	3 985	3 539	3 698	3 706	3 610	3 924	4 182	112,6	106,6
Konečné zásoby ¹²	792	1 392	1 551	362	744	651	495	1 070	62,5	216,2

Prameň: Obilniny. Situačná a výhľadová správa. Bratislava: NPPC-VÚEPP, MPRVSR, 2005-2014¹³

Poznámka: *odhad¹⁴ 1/ Indicator, 2/ Production, 3/ Initial stocks, 4/ Import, 5/ Total supply, 6/ Domestic consumption, 7/ Food consumption, 8/ Feed consumption, 9/ Other consumption, 10/ Export, 11/ Total utilization, 12/ Ending stocks, 13/ Source: Cereals – situation and outlook report, National Agricultural and Food Centre – Research Institute of Agricultural and Food Economics, Ministry of Agriculture and Rural Development of the Slovak Republic 2005-2014

V rokoch 2008-2013 dosahovala ponuka v priemere 4 565 tis. ton, pričom bola tvorená produkciou, dovozom a zostatkom zrna z predchádzajúceho obdobia. V porovnaní s východiskovým rokom 2004 sa uvedená priemerná hodnota zvýšila takmer o 6,7%. Pri porovnaní hraničných hodnôt sledovanej dekády však produkcia obilnín klesla o 10% (tab.4).

Z celkovej ponuky tvorila produkcia 73,4%, a dovoz 7,4%. Výkyvy ponuky v jednotlivých rokoch spôsobila kolísavá úrodnosť z jedného hektára, na čom sa podieľalo najmä počasie počas vegetačného obdobia. Na celkovej ponuke obilnín sa najviac podieľala pšenica 42,9%, kukurica 37,5%, jačmeň 16,3 % a najmenej raž 2,0%.

Bilancia pšenice (tis. t)

Balance sheet of wheat (thousand tons)

Tab. 5

Ukazovateľ ¹	2004-05	2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	*2014-15	2013/04	2014/13
Produkcia ²	1 765	1 820	1 538	1 185	1 631	1 275	1 684	2 003	95,4	118,9
Poč. zásoby ³	79	210	520	625	122	308	221	128	279,4	58,0
Dovoz ⁴	55	159	103	110	116	113	33	50	60,2	150,2
Celková ponuka⁵	1 981	2 238	2 220	1 971	1 921	1 751	1 997	2 236	100,8	112,0
Dom. spotreba spolu ⁶	1 358	1 294	1 024	1 060	1 042	1 038	1 090	1 099	80,3	100,8
-potravínarska ⁷	530	466	434	524	498	466	444	450	83,8	101,3
-krmná ⁸	560	461	320	281	300	372	398	370	71,0	93,1
-ostatná ⁹	157	257	171	154	135	96	148	203	94,5	136,5
Vývoz ¹⁰	152	286	532	454	562	486	772	900	506,5	116,6
Celkové použitie¹¹	1 633	1 718	1 564	1 522	1 613	1 530	1 869	2 011	114,5	107,5
Konečné zásoby ¹²	348	520	657	125	308	221	128	226	36,7	176,3

Prameň: Obilniny. Situačná a výhľadová správa. Bratislava: NPPC-VÚEPP, MPRVSR, 2005-2014¹³

Poznámka: *odhad¹⁴

1/ Indicator, 2/ Production, 3/ Initial stocks, 4/ Import, 5/ Total supply, 6/ Domestic consumption, 7/ Food consumption, 8/ Feed consumption, 9/ Other consumption, 10/ Export, 11/ Total utilization, 12/ Ending stocks, 13/ Source: Cereals – situation and outlook report, National Agricultural and Food Centre – Research Institute of Agricultural and Food Economics, Ministry of Agriculture and Rural Development of the Slovak Republic 2005-2014, 14/ Note: *Estimation

Objem domácej spotreby v rokoch 2008-2013 dosiahol v priemere 2 613 tis. ton, čo predstavuje na celkovej ponuke 57,2 %. Potravínarské použitie bolo viac-menej ustálené a z celkovej spotreby na domácom trhu predstavovalo v priemere 41,4 %. Následkom pretrvávajúcej nepriaznivej situácie v živočíšnej výrobe klesla krmná spotreba obilnín.

Dopyt po obilninách vyjadruje vývoj ich celkového použitia, ktoré dosiahlo za sledované obdobie v priemere 3743,7 tis. ton a vzhľadom na ostatné (prevažne energetické) použitie má tendenciu zvyšovania. Dostatočná až prebytková ponuka obilnín na Slovensku dáva priestor i na vývoz časti produkcie do zahraničia. V rokoch 2008-2013 sa v priemere ročne vyviezlo 1101,4 tis. ton obilnín, čo bolo v porovnaní s východiskovým rokom 2004 o 66,7 % viac. Najväčší podiel na vývoze sa zaznamenal pri pšenici 46,8 %. Z údajov colnej štatistiky vyplýva, že v porovnaní s rokom 2004 sa vývoz pšenice päťnásobne zvýšil.

Podrobné bilančné údaje týkajúce sa pšenice ako kľúčovej suroviny do mlynského priemyslu sú uvedené v tab.5.

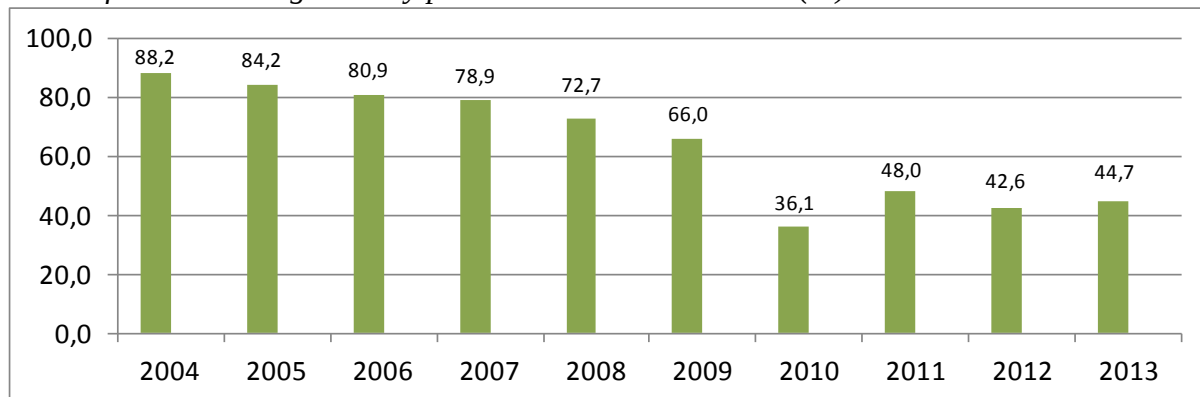
Mlynský priemysel

Na situáciu v mlynskom priemysle v období rokov 2004-2013 vplýval hlavne tlak zahraničnej konkurencie a politika obchodných reťazcov vyúsťujúca do nadmerného dovozu mlynských výrobkov v nižších cenových reláciách. To v konečnom dôsledku spôsobilo výrazný pokles konkurencieschopnosti mlynských výrobkov, ktorú je možné merať podielom jeho výrobkov na slovenskom trhu. Uvedený ukazovateľ sa od roku 2004 veľmi výrazne znížil, o čom svedčia údaje v grafe 6.

Podiel slovenských výrobkov mlynského priemyslu na domácom trhu (%)

Share of Slovak milling industry products at domestic market (%)

Graf 7

Prameň: Potravný (M PRV SR), ŠÚ SR, vlastné výpočty¹

1/ Source: Potravný (Ministry of Agriculture and Rural Development of the Slovak Republic), Statistical Office of the Slovak Republic, own calculations

Hospodárske výsledky mlynského priemyslu v období rokov 2004-2013 boli s výnimkou roku 2009 pozitívne, čo sa prejavilo na kladných hodnotách ukazovateľov rentability (tab.6). V roku 2013 mlyny dosiahli zisk na úrovni 7,6 mil. EUR. Tržby za vlastné výrobky a služby sa na výnosoch sledovaného výrobného odvetvia podieľali 71,3%-ami, ich hodnota od roku 2004 klesla o 21,1% (graf 7). Ako bolo uvedené v predchádzajúcom texte, mlyny majú dlhodobé problémy so zahraničnou konkurenciou, ktorá vozi múku do maloobchodnej siete. Tým sa umocňuje tlak obchodných reťazcov na zníženie ceny múky. Okrem toho sa na svetových trhoch s obilninami, ktoré sú vstupnými surovinami pre výrobu mlynských produktov, vyskytuje výrazná cenová volatilita, ktorá súvisí hlavne s kolísajúcim objemom produkcie (klimatické zmeny) a svetových zásob obilnín v danom roku a špekulatívnymi obchodmi na burze.

Rentabilita výroby mlynského priemyslu (%)

Profitability of milling industry production

Tab. 6

Rentabilita ¹	2004	2008	2009	2010	2011	2012	2013
. nákladov ²	1,0	1,9	-1,5	0,0	1,2	1,1	5,1
. výnosov ³	1,0	1,9	-1,5	0,0	1,2	1,1	4,9
. výroby ⁴	1,3	2,8	-2,1	0,0	1,8	2,0	6,6
. tržieb ⁵	1,4	2,9	-2,2	0,0	1,9	2,1	6,9

Prameň: Potravný (MPRV SR), vlastné výpočty⁶

1/ Profitability, 2/ of costs, 3/ of revenues, 4/ of production, 5/ of sales, 6/ Source: Potravný (Ministry of Agriculture and Rural Development of the Slovak Republic), Statistical Office of the Slovak Republic, own calculations

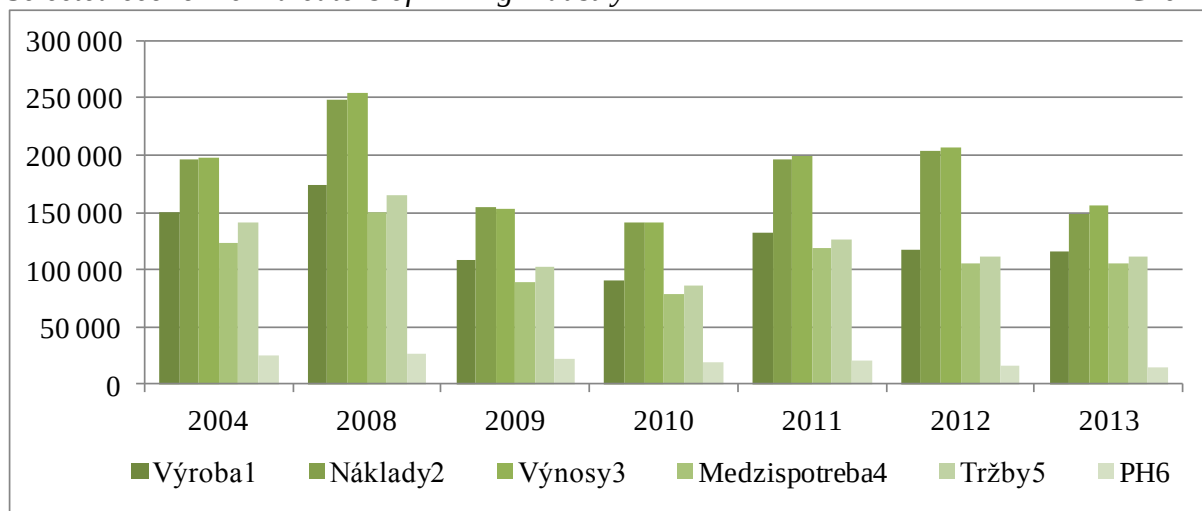
Nákladovosť výnosov v sledovanom priemysle je pomerne vysoká, na 100 EUR výnosov sa v rokoch 2008-2012 vynaložilo v priemere 99,4 EUR nákladov, v roku 2013 došlo

k poklesu nákladovosti na úroveň 95,1 EUR. V štruktúre nákladov v roku 2013 predstavovala medzispotreba 70,7%, čo bolo o 21 p.b. viac ako v predchádzajúcom roku. Celkové náklady na materiál, energiu a služby v poslednej dekáde klesli o 15,0% (zo 123,3 mil. EUR na 104,8 mil. EUR). Mzdové náklady sa na celkových nákladoch v roku 2013 podieľali 4,8%-ami. Mesačné mzdy zamestnancov mlynského priemyslu v hodnotenom období vzrástli až o 57,8%, v roku 2013 dosiahli 811 EUR, čo bolo o 5% viac ako priemerná mzda potravinárskeho odvetvia. V uvedenom roku v mlynoch pracovalo 730 zamestnancov, čo bolo o 59,4% menej ako pred desiatimi rokmi. Variabilné tempo rastu **produktivity práce z pridanej hodnoty** v období 2004-2013 zaostávalo za kontinuálnym tempom rastu miezd, čo je signálom pre hľadanie skrytých rezerv vo využívaní ľudských zdrojov. Negatívne hodnotíme fakt, že v roku 2013 **pridaná hodnota na jedného pracovníka** (19,7 tis. EUR) bola najnižšia za posledných 6 rokov.

Vybrané ekonomické ukazovatele mlynského priemyslu (tis. EUR)

Selected economic indicators of milling industry

Graf 7

Prameň: Potravné (MPRV SR), vlastné výpočty⁷

Poznámka: Tržby za vlastné výrobky a služby; PH – pridaná hodnota⁸

1/ Production, 2/ Costs, 3/ Revenues, 4/ Intermediate consumption, 5/ Sales, 6/ Value added, 7/ Source: Potravné (Ministry of Agriculture and Rural Development of the Slovak Republic), own calculations, 8/ Note: Revenues from own merchandise and services, PH=added value

Hodnota **dlhodobého hmotného a nehmotného majetku** mlynského priemyslu v sledovanom období vzrástla o 19,5% (zo 48,1 mil. EUR na 57,5 mil. EUR). V roku 2013 sa preinvestovalo 1,8 mil. EUR, čo nebola ani sedmina finančných prostriedkov ako v roku 2004, pričom **obstarané investície** smerovali hlavne do technológií (75,1%) a budov a stavieb (21,5%). Financovanie investícií bolo zabezpečované výlučne z vlastných zdrojov (95,5%) a tuzemských bankových úverov (4,5%).

V priebehu hodnoteného obdobia bol zaznamenaný mierny rast opotrebovanosti (o 1,4 p.b) dlhodobého hmotného a nehmotného majetku, napriek tomu v roku 2013 činila opotrebovanosť 42%, čo bolo o 12 p.b. menej ako priemer potravinárskeho odvetvia. Zadlženosť celkového majetku je však nadpriemerná a v roku 2013 dosiahla 64,9%.

Finančná disciplinovanosť v mlynskom priemysle (počet dní, %)

Financial discipline in milling industry (number of days, %)

Tab. 7

Ukazovateľ ¹	2004	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Doba inkasa pohľadávok ²	110	76	86	108	75	100	76
Doba splácania záväzkov z tržieb za vl. výr. a tovar ³	91	96	116	131	99	85	112
Podiel záväzkov voči prvovýrobe z cudzích zdrojov (%) ⁴	12,7	13,3	5,6	6,5	5,8	8,6	11,7

Prameň: Potrav (MPRV SR), vlastné výpočty⁵

1/ Indicator, 2/ Term of collection of bills receivable, 3/ Term of sales from own merchandise and services payables repayment, 4/ Share of payables towards primary production from debt (%), 5/ Source: Potrav (Ministry of Agriculture and Rural Development of the Slovak Republic), own calculations

Finančná disciplinovanosť podnikov mlynského priemyslu (tab.7) z hľadiska doby splácania svojich záväzkov z tržieb voči svojim dodávateľom sa ku konci dekády zhoršila. Kým v roku 2004 mlyny svoje záväzky splácali do 91 dní, v roku 2013 to bolo o 3 týždne dlhšie. O 34 dní sa však zlepšila doba inkasa pohľadávok od odberateľov, ku ktorým patria hlavne pekárne a obchodné spoločnosti. Z porovnania doby inkasa pohľadávok a splácania záväzkov vyplýva, že pekárenský priemysel v roku 2013 svoje záväzky voči dodávateľom (väčšinou farmárom) splácal o 36 dní dlhšie ako mu jeho pohľadávky splácal obchod. Podiel finančných záväzkov voči prvovýrobe sa v porovnaní hraničných rokov sledovaného obdobia znížil o 1 p.b.

V období rokov 2004-2013 sa **počet mlynských podnikov** znížil z 33 na 19. Najvýraznejšie klesol počet malých (z 13 na 7) a stredných podnikov (z 9 na 3). Od roku 2005 na Slovensku melie obilie len jeden veľký mlyn. O podnikanie v mlynskom priemysle zahraničné subjekty záujem nejavia, nakoľko v súčasnosti ani jeden podnik nedisponuje zahraničným kapitálom.

Podobne ako pri iných odboroch potravinárskeho priemyslu, aj v mlynskom odbore sa koncentrácia výroby v priebehu desiatich rokoch zvýšila. V roku 2013 tri dominantné mlyny vyprodukovali 66,3%, päť dominantných mlynov 89,6% a 10 najväčších podnikov 97,5% finančného objemu výroby.

Pretrvávajúcim problémom mlynského priemyslu je nízke **využívanie výrobných kapacít**, čo negatívne vplyva na efektívnosť výroby. Alarmujúcim je fakt, že kapacity na spracovanie raže sú využité približne na jednu štvrtinu (tab.8).

Využitie výrobných kapacít v mlynskom priemysle (%)

Production capacities utilization in milling industry (%)

Tab. 8

Komodita ¹	2004	2008	2009	2010	2 011	2012	2013	2013/2004 (rozdiel v p.b.) ²
Zomelok pšenice ³	70,1	73,1	62,1	70,2	90,1	78,2	75,3	5,2
Zomelok raže ⁴	39,2	32,3	23,3	29,1	33,7	25,7	23,8	-15,4
Pšeničná múka ⁵	70,3	67,5	64,6	62,9	74,9	68,3	66,5	-3,7
Ražná múka ⁶	41,2	34,7	34,6	25,7	32,2	27,9	24,5	-16,7

Prameň: Potrav (MPRV SR), vlastné výpočty⁷

1/ Commodity, 2/ Difference 2013/2004 in percentage points, 3/ Milled wheat, 4/ Milled rye, 5/ Wheat flour, 6/ Rye flour, 7/ Source: Potrav (Ministry of Agriculture and Rural Development of the Slovak Republic), own calculations

V hodnotenom období sa objem **výroby** (v naturálnom vyjadrení) pohyboval v rozmedzí 283-421 tis. t pri pšeničnej múke a 18-33 tis. t pri ražnej múke, pričom v porovnaní

hraničných rokov sledovaného obdobia klesol o 5,0% pri pšeničnej múke a o 25,1% pri ražnej múke (tab.9).

Výroba výrobkov mlynského priemyslu (t)

Goods production of milling industry (tons)

Tab. 9

Komodita ¹	2004	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2013/04
Zomelok pšenice ²	510 742	509 846	479 334	359 534	542 227	478 955	471 989	92,4
Zomelok raže ³	43 138	28 831	30 722	23 466	33 090	27 517	24 064	55,8
Pšeničná múka ⁴	398 368	420 554	376 189	282 658	412 864	383 935	378 623	95,0
Ražná múka ⁵	33 142	21 576	25 483	17 502	28 014	27 916	24 836	74,9

Prameň: Potrav (MPRV SR), vlastné výpočty⁶

1/ Commodity, 2/ Milled wheat, 3/ Milled rye, 4/ Wheat flour, 5/ Rye flour, 6/ Source: Potrav (Ministry of Agriculture and Rural Development of the Slovak Republic), own calculations

V období rokov 2004-2013 ceny spracovateľov aj spotrebiteľské ceny pšeničnej múky zaznamenali variabilný priebeh, pričom tempo rastu spotrebiteľských cien bolo vyššie (tab.10).

Odbytové a spotrebiteľské ceny pšeničnej múky (EUR/kg bez DPH)

Sale and consumer prices of wheat flour (EUR/kg without value added tax)

Tab. 10

Cena ¹	2004	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2013/04
. odbytové ²	0,27	0,35	0,21	0,23	0,32	0,30	0,29	107,4
. spotrebiteľské ³	0,40	0,50	0,38	0,33	0,50	0,49	0,49	122,5

Prameň: ŠÚ SR, PPA-ATIS, vlastné výpočty⁴

Poznámka: *polohrubá výberová múka⁵

1/ Prices, 2/ Sale prices, 3/ Consumer prices, 4/ Source: Statistical Office of the Slovak Republic, Agricultural Paying Agency – Agriculture and market information system, own calculations

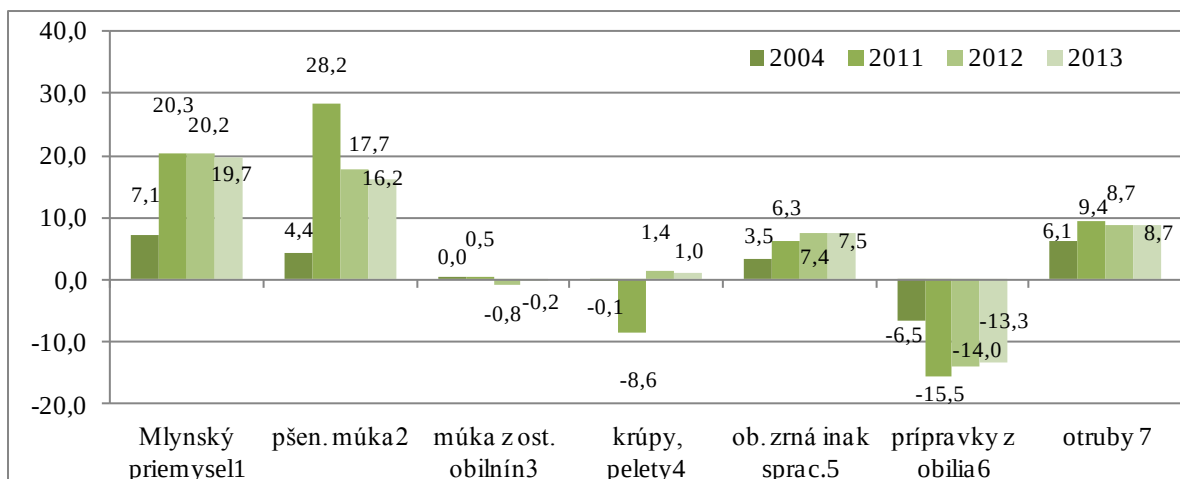
Zahranično-obchodná výmena

Slovenský mlynský priemysel sa prevažne koncentruje na zabezpečenie domácej spotreby a následne pre svoju nadprodukcii hľadá umiestnenie na zahraničných trhoch. Svedčia o tom aj nižšie hodnoty celkového vývozu produktov mlynského priemyslu v porovnaní s väčšinou potravinárskych odborov. V uplynulom desaťročnom období musel čeliť zahraničnej konkurencii, ktorá s výdatnou pomocou cenovej politiky obchodných reťazcov etablovala svoje výrobky na našom trhu. Ide hlavne o múky a krupice z Maďarska a Česka. V období rokov 2004-2013 sa hodnoty dovozu (+218,7%) a vývozu (+206,2%) mlynských výrobkov strojnásobili. V sledovanom období (s výnimkou rokov 2009 a 2010) mlynský priemysel dosahoval kladnú hodnotu obchodnej bilancie, ktorá sa v porovnaní hraničných rokov zvýšila zo 7,1 mil. EUR na 19,7 mil. EUR (graf 8).

Saldo zahraničného obchodu – mlynský priemysel a vybrané komodity (mil. EUR)

Foreign trade balance – milling industry and selected commodities (million EUR)

Graf 8

Prameň: ŠÚ SR, vlastné výpočty⁸

1/ Milling industry, 2/ Wheat flour, 3/ Flour made from other cereals, 4/ Grits, pellets, 5/ Other way processed cereal grains, 6/ Cereal preparations, 7/ Bran, 8/ Source: Statistical Office of the Slovak Republic, own calculations

Hlavným výrobným zameraním mlynského priemyslu je spracovanie obilných zŕn a výroba múk. Najintenzívnejším je obchod s **pšeničnou múkou**. Svedčí o tom fakt, že v roku 2013 sa pšeničná múka podieľala na celkovom vývoze mlynského priemyslu 58,3%-ami a dovoze 49,0%-ami. Dostatočná ponuka slovenskej potravinárskej pšenice umožnila nárast exportu pšeničnej múky zo 7,5mil. EUR v roku 2004 na 40,9 mil. EUR v roku 2013. Konkurenčný tlak zo zahraničia je však veľmi silný, nakoľko hodnota dovozu pšeničnej múky celkovo vzrástla sedemnásobne. Pozitívnym faktom je, že so sledovanou komoditou dosahujeme dlhodobu kladnú saldo obchodnej bilancie (okrem roku 2009), hodnota ktorého v roku 2013 činila 16,2 mil. EUR (v roku 2011 dokonca rekordných 28,2 mil. EUR). Na druhej strane s **múkou z ostatných obilnín** v sledovanom období prevažovala negatívna obchodná bilancia, avšak jej podiel na celkovom obchode mlynského priemyslu je minimálny (v roku 2013 sa podieľala na celkovom vývoze 1,0%-ami a dovoze 1,9%-om) – tab.11.

Podiel vybraných komodít na celkovom vývoze a dovoze mlynského priemyslu (%)

Share of selected commodities on total export/import of milling industry (%)

Tab. 11

Komodita ¹	Dovoz ²		Vývoz ³	
	2004	2013	2004	2013
Pšeničná múka ⁴	19,4	49,0	32,8	58,3
Múka z ostatných obilnín ⁵	0,3	1,9	0,4	1,0
Krúpy, múka a pelety ⁶	1,1	0,9	0,2	2,1
Obilné zrná inak spracované ⁷	1,8	5,2	16,3	14,5
Prípravky z napuč. a praž. obilia ⁸	73,6	37,2	22,7	7,7
Otruby a vedľajšie mlynské výrobky ⁹	1,5	5,5	27,6	16,3

Prameň: ŠÚ SR, vlastné výpočty (realizované na základe finančného objemu zahraničného obchodu)¹⁰

1/ Commodity, 2/ Import, 3/ Export, 4/ Wheat flour, 5/ Flour made from other cereals, 6/ Grits, flour and pellets, 7/ Other way processed cereal grains, 8/ Preparations from primed and roasted cereals, 9/ Bran and other milling products, 10/ Source: Statistical Office of the Slovak Republic, own calculations (based on financial volume of foreign trade)

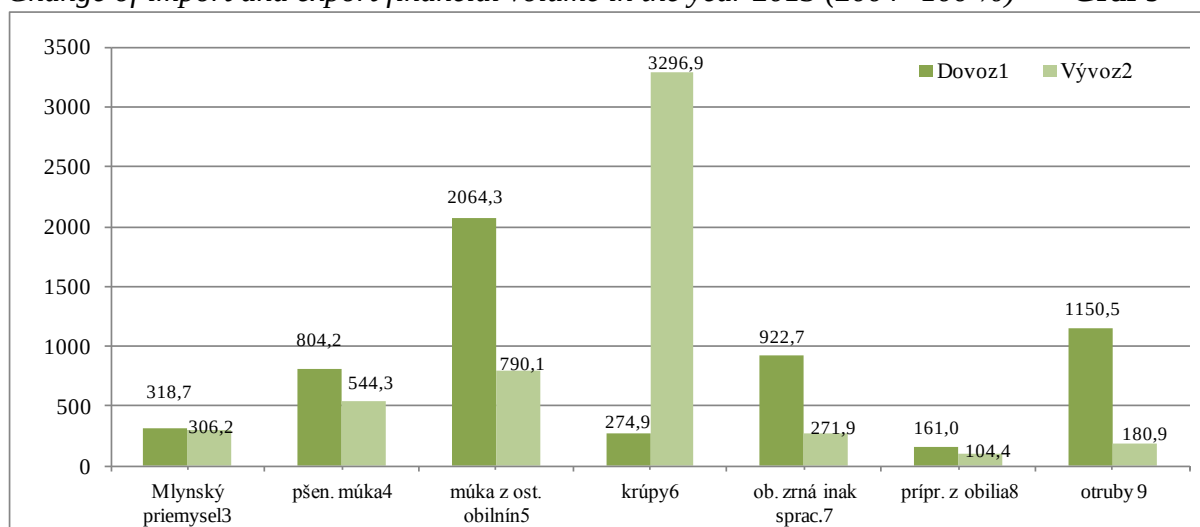
Krúpy sa na celkovom dovoze mlynského priemyslu v roku 2013 podieľali len 0,9%-ami, avšak na celkovom vývoze až 2,1%-mi. Ich obchodná výmena bola v priebehu hodnotenej periódy variabilná, vyskytli sa roky s kladnou aj výrazne negatívnou obchodnou bilanciou.

Celkovo však došlo k veľmi výraznému oživeniu nášho exportu. Dôkazom je fakt, že v roku 2013 bola hodnota vývozu krúp 33-krát vyššia ako v roku 2004.

Doplňkovými výrobkami mlynského priemyslu zameranými hlavne na racionálnu výživu obyvateľstva sú *spracované obilné zrná* (klíčky a pod.) a *prípravky získané napučaním a pražením obilia* (napr. músi). V prvom prípade SR vystupuje ako čistý exportér a v druhom prípade ako čistý importér. Zmeny finančného objemu ich vývozu a dovozu v roku 2013 v porovnaní s bazickým rokom sledovaného obdobia sú uvedené v grafe 9.

Zmena finančného objemu dovozu a vývozu v roku 2013 (2004 = 100%)

Change of import and export financial volume in the year 2013 (2004=100 %) **Graf 9**

Prameň: ŠÚ SR, vlastné výpočty¹⁰

1/ Import, 2/ Export, 3/ Milling industry, 4/ Wheat flour, 5/ Flour made from other cereals, 6/ Grits, 7/ Other way processed cereal grains, 8/ Cereal preparations, 9/ Bran, 10/ Source: Statistical Office of the Slovak Republic, own calculations

Vedľajším produktom pri výrobe mlynských výrobkov sú **otruby**, ktoré sa využívajú na kŕmenie hospodárskych zvierat. Redukcia počtu hospodárskych zvierat v Slovenskej republike umožňuje nevyužitú časť otrúb umiestňovať na zahraničných trhoch. Hodnota ich vývozu v roku 2013 činila približne jednu šestinú z celkovej hodnoty vývozu mlynského priemyslu. V zahraničnom obchode s otrubami sme počas celého desaťročného obdobia dosahovali výrazne kladnú obchodnú bilanciu.

Z výsledkov **ukazovateľa komparatívnych výhod (RCA)** vyplýva, že komparatívnu výhodu dlhodobo dosahujeme pri pšeničnej múke, spracovaných obilných zrnách, otrubách, na trhoch tretích krajín aj pri výrobkoch z obilia. V priebehu sledovaného obdobia sme postupne prišli o komparatívnu výhodu pri ostatných obilných múkach a pšeničnom lepku, ale naopak sme ju postupne získali pri krupiciach (tab. 12).

Konkurencieschopnosť mlynských výrobkov a vybraných obilnín podľa indexu RCA

Competitiveness of milling products and selected cereals by RCA index

Tab. 12

Komodita ¹	Teritórium ²	2004	2008	2009	2010	2011	2012	2013
-----------------------	-------------------------	------	------	------	------	------	------	------

1001	Pšenica ³	Svet ⁴	1,08	0,91	2,82	2,41	1,15	1,54	3,01
		EÚ-28	0,94	0,82	2,76	2,38	1,10	1,50	2,96
		TK ⁵	V	6,43	7,83	-1,48	V	V	6,39
1002	Raž ⁶	Svet ⁴	0,92	0,26	1,48	1,14	0,13	-1,51	0,99
		EÚ-28	0,79	0,10	1,27	1,00	-0,03	-1,65	0,89
		TK ⁵	V	3,85	V	V	V	V	V
1101	Pšeničná múka ⁷	Svet ⁴	1,27	0,55	0,23	1,45	1,17	0,64	0,70
		EÚ-28	1,09	0,47	0,15	1,39	1,12	0,60	0,64
		TK ⁵	10,06	2,77	3,49	8,28	1,79	4,02	5,07
1102	Ostatné obilné múky ⁸	Svet ⁴	1,06	-0,73	0,31	0,92	0,46	-0,45	-0,08
		EÚ-28	1,04	-0,80	0,25	0,87	0,42	-0,50	-0,14
		TK ⁵	D	D	D	D	D	D	D
1103	Krupice z obilnín ⁹	Svet ⁴	-0,96	0,22	-0,03	-0,47	-2,14	0,52	1,34
		EÚ-28	-3,13	0,16	-0,09	-0,52	-2,18	0,48	1,34
		TK ⁵	V	D	D	1,64	...	D	-6,35
1104	Spracované obilné zrná ¹⁰	Svet ⁴	2,95	1,46	1,12	1,61	1,30	1,38	1,55
		EÚ-28	2,86	1,41	1,06	1,64	1,36	1,33	1,48
		TK ⁵	-2,04	D	2,11	D	-1,65	2,53	2,77
1109	Pšeničný lepok ¹¹	Svet ⁴	2,58	D	D	D	D	-1,26	-2,72
		EÚ-28	2,47	D	D	D	D	-1,30	-2,77
		TK ⁵	...	...	D	D	...	...	D
1904	Výrobky z obilia ¹²	Svet ⁴	-0,43	-0,83	-0,97	-0,84	-1,26	-1,40	-1,05
		EÚ-28	-0,65	-1,30	-1,45	-0,97	-1,61	-2,00	-1,61
		TK ⁵	3,05	4,02	4,72	3,61	2,75	2,41	2,16
2302	Otruby, mlynské zvyšky ¹³	Svet ⁴	3,65	2,06	1,70	1,87	2,18	1,71	1,62
		EÚ-28	3,72	1,95	1,63	1,80	2,13	1,64	1,55
		TK ⁵	4,27	4,57	3,68	3,30	3,45	7,83	V

Prameň: ŠÚ SR, vlastné výpočty¹⁴

1/ Commodity, 2/ Territory, 3/ Wheat, 4/ World, 5/ Third countries, 6/ Rye, 7/ Wheat flour, 8/ Other cereal flours, 9/ Cereal semolina, 10/ Processed cereal grains, 11/ Wheat gluten, 12/ Cereal products, 13/ Bran, milling residuals, 14/ Source: Statistical Office of the Slovak Republic, own calculations

Záver

V predkladanom príspevku sa hodnotil dodávateľsko-odberateľský reťazec obilnín smerujúcich do mlynského priemyslu. Z výsledkov dekády rokov 2004-2013 vyplynulo, že na Slovensku sa každoročne urodí nadmerný objem obilnín, ktorý nedokáže náš spracovateľský priemysel absorbovať. V roku 2013 produkcia pšenice (ako dominantnej suroviny do mlynského priemyslu) pokryla domácu spotrebu na 154,5%. Uvedený prebytok sa riešil vývozom, ktorý od roku 2004 vzrástol päťnásobne. Pozitívnu je skutočnosť, že v priebehu hodnoteného obdobia sa na celkovej domácej spotrebe zvyšuje podiel pšenice na potravinárske použitie, čo svedčí o raste jej kvality. Rezervy pretrvávajú v nákladovosti výroby, ktorá je v komparácii krajín V4 na Slovensku pri pšenici a raži najvyššia. V kombinácii s nízkymi realizačnými cenami v rámci stredoeurópskeho regiónu ide o zásadný fakt, ktorý negatívne ovplyvňuje ekonomiku producentov obilnín.

V rámci národného hospodárstva sa v mlynskom priemysle v roku 2013 z celkovej ponuky obilnín použilo 13%. V rokoch 2004-2013 mlynský priemysel napriek výraznej zahraničnej konkurencii dosahoval prevažne kladné hospodárske výsledky, nevyhol sa však reštrukturalizačným zmenám, ktoré sa prejavili výraznou redukciou počtu podnikov a zamestnancov. Pretrvávajúcim problémom je nízke využívanie výrobných kapacít. Čo sa týka výrobkov mlynského priemyslu, za posledných 10 rokov sa objem vyrobenej pšeničnej múky takmer nezmenil (-5%), avšak o štvrtinu klesla výroba ražnej múky. Alarmujúcim je fakt, že podiel slovenských výrobkov mlynského priemyslu na domácom trhu dramaticky klesá, na zahraničných trhoch však dlhodobo dosahujeme komparatívnu výhodu s pšeničnou múkou a spracovanými obilnými zrnami.

Pre zvýšenie konkurencieschopnosti obilnín a produktov mlynského priemyslu odporúčame aktívne využívať podporné programy EÚ, investovať viac do variabilných vstupov, znížiť nákladovosť výroby obilnín, zvýšiť intenzitné parametre, podporiť rozvoj slovenského šľachtiteľstva obilnín, zvyšovať stupeň inovácie a modernizácie v mlynskom sektore, zavádzať nové technologické postupy, zvyšovať kvalitu mlynských výrobkov a vyvíjať nové produkty s vyššou pridanou hodnotou s cieľom rastu odbytu na domácich i zahraničných trhoch a propagovať mlynské výrobky, ich vysokú kvalitu a rozmanitosť na domácom aj zahraničných trhoch.

Literatúra

- [1] BOŽÍK, M.: Perspektívy pestovania obilnín v SR a EÚ. In: Ako ďalej v intenzívnom pestovaní obilnín. Publikácia z rovnomeného sympózia, ktoré sa uskutočnilo 15.1.2015 v Nitre v spolupráci so SPU v Nitre, ČZU v Prahe, Ditana s.r.o. a Dow Agrosciences s.r.o. Bratislava: 2015, s.3-11
- [2] GÁLIK, J. a kol.: Dosahy rozhodnutí svetovej obchodnej organizácie na agropotravinársky zahraničný obchod Slovenskej republiky. Štúdia č. 170/2011. Bratislava: VÚEPP, 2011, s. 150 ISBN 978-80-8058-555-6

- [3] GÁLIK, J. a kol.: Analýza a prognóza konkurencieschopnosti poľnohospodárskej a potravinárskej výroby Slovenskej republiky. Štúdia č.177/2012. Bratislava: VÚEPP, 2012. 214 s. ISBN 978-80-8058-575-4
- [4] JAMBOROVÁ, M.: Obilniny. Situačná a výhľadová správa. Bratislava: VÚEPP, MPRV SR, 2005 až 2013. ISSN 1338-483X
- [5] MATOŠKOVÁ, D. – GÁLIK, J.- JAMBOROVÁ, M.: Faktory uplatnenia sa slovenských agropotravinárskych výrobkov na domácom a zahraničnom trhu. Bratislava: VÚEPP, 2014. s. 212
- [6] MATOŠKOVÁ, D. a kol.: Vertikálna koordinácia a integrácia dodavateľsko-odberateľského reťazca s akcentom na komodity rastlinného pôvodu. Štúdia č. 179/2012. Bratislava: VÚEPP, 2012. s. 140. ISBN 978-80-8058-577-8
- [7] www.ec.europa.eu

Došlo 17. 2. 2015

Kontaktná adresa

Ing. Dagmar MATOŠKOVÁ, PhD.

Ing. Mária JAMBOROVÁ

Ing. Jozef GÁLIK, PhD.

NPPC-Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva, Trenčianska 55,
824 80 Bratislava

tel. č. 02 58243 273; 037 6410 194

e-mail:

dagmar.matoskova@vuepp.sk

jozef.galik@mail.t-com.sk

maria.jamborova@vuepp.sk
